

Myśli, sentencje i aforyzmy Świętego Jana Pawła II

Kraków – Ciechocinek – Jasna Góra 2018

Dedykacja

Stanisław Kardynał Dziwisz
Em. Arcybiskup Metropolita Krakowski

śró*d* niezliczonych publikacji dotyczących Ojca Świętego Jana Pawła II ta jest wyjątkowa. Nie wydano do tej pory Jego myśli i sentencji ujętych w taki sposób: z obszernym kontekstem, z indeksem i wykazem źródeł w języku polskim. To bardzo ważne dla głębokiej refleksji, a nie tylko pobieżnej lektury.

Drugim elementem, który jest charakterystyczną cechą tego obszernego tomu, jest jego niezwykła oprawa wzorowana na oprawach średniowiecznych. Taką wyjątkową, można rzec nawet, że unikatową, postać ma część nakładu. Trudno znaleźć książkę związaną z Osobą Papieża, której nadano by tak niezwykłą formę.

I jeszcze myśl przyświecająca wydawcom tego dzieła, aby tworzyć grupę osób, która przez modlitwę i post o chlebie i wodzie duchowo wspinać będzie wszystkich czytających ową księgę – to nadzwyczajny dar i podziękowanie za służbę Świętego.

Stanisław (uend. Miin)

Stanisław Kardynał Dziwisz

Kraków, 16 sierpnia 2018 r.

GENERAŁ ZAKONU ŚW. PAWŁA PIERWSZEGO PUSTELNIKA
JASNA GÓRA
UL. O. A. KORDECKIEGO 2, PL 42-225 CZĘSTOCHOWA
tel. +48 (34) 377 77 77, fax 365 35 31, e-mail: usppe@josnagom.pl
Częstochowa – Jasna Góra, 2018-07-29.
Ldz. 295 /18

święty Jan Paweł II, wielki Syn polskiego Narodu, pozostawił Kościołowi i światu przebogate dziedzictwo swojego niestrudzonego nauczania. Krocząc przez życie naznaczone co raz nowymi wyzwaniem i problemami, możemy w nim odkrywać zawsze aktualne wskazania – bezpieczne i sprawdzone, bo oparte na Ewangelii i wielowiekowej Tradycji eklesjalnej. Powracanie do nauczania świętego Jana Pawła II jest zatem zadaniem i wyzwaniem. Nie ulega wątpliwości, iż koniecznie trzeba poszukiwać nowych form jego przekazywania, a zarazem zachęcania kolejnych pokoleń do pochycenia się nad mądrością płynącą z papieskich tekstów. Do takich skutecznych prób dołącza niniejsza publikacja.

Od świętego Jana Pawła II uczymy się zachwytu Bogiem, który bezgranicznie ukochał człowieka, nieustannie go poszukuje i pragnie doprowadzić do pełnego szczęścia i spełnienia osiągalnego tylko w zjednoczeniu ze Stwórcą. Dzięki wielkiemu Papieżowi przypominamy sobie o godności każdego człowieka, która bezwzględnie winna być uszanowana. Poprzez zagłębienie się w pozostawione słowa możemy kształtować swoje sumienia w świetle Bożej prawdy. Co zaś najważniejsze, ustawicznie czujemy się zachęceni, by w centrum swojego życia postawić Jezusa Chrystusa, jedyne Odkupiciela człowieka. Godne uwagi jest także i to, że dał nam przykład swojego synowskiego przywiązania do Maryi, Matki Boga. Tajemnica Jej obecności w misterium zbawienia pomaga bowiem w dochodzeniu do jego najgłębszego sensu, a także wspomaga osobistą relację z Chrystusem.

Myśląc o tym niezwykłym i ponadczasowym papieskim nauczaniu, wyrażam swoją radość, iż powstała „Wielka Księga myśli, sentencji i aforyzmów Świętego Papieża Jana Pawła II”. To wielkie dzieło edytorskie, którego zadaniem jest oddziaływanie nie tylko przez głębię treści, ale także poprzez piękno formy, w jakiej zostały przedstawione. Niech zebrane tu teksty będą dla Czytelników owymi życiowymi drogowskazami, które wskażą właściwy kierunek w każdej napotkanej sytuacji.

O. Arnold Chrapkowski

O. Arnold Chrapkowski
GENERAŁ ZAKONU

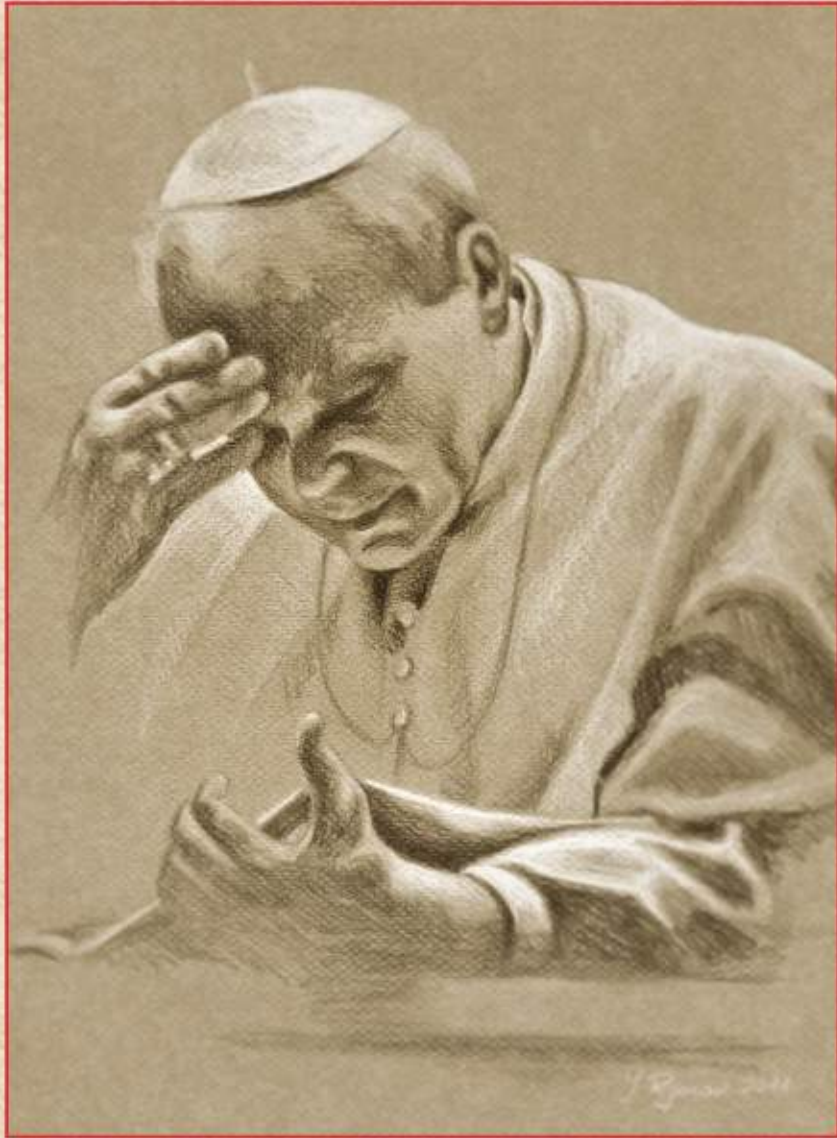
O Redakcji

Na decyzję o przygotowaniu i wydaniu Wielkiej Księgi wpłynęło kilka powodów. Pierwszym z nich jest potrzeba wypełnienia luki: nie wydano do tej pory tak obszernego wyboru myśli Ojca Świętego Jana Pawła II. Opracowanie zawiera 9101 myśli, sentencji i aforyzmów, szczegółowy indeks rzeczowy i wykaz źródeł. Kolejnym motywem jest ewangelizacja. Pragniemy ewangelizować tą księgą na dwa sposoby: najpierw przez piękno wydania. W edycji klasycznej Księga ma twardą oprawę, a w dniku zastosowaliśmy wiele uszlachetnień. Druga edycja przygotowana jest w ekskluzywnej formie. Za wzór przyjęliśmy sposób oprawiania ksiąg średniowiecznych: cała oprawa jest kuta w metalu, ze złoceniami i kamieniami szlachetnymi. Drugi sposób ewangelizacji polega na tworzeniu grupy modlitewno-pokutnej, której uczestnicy przez modlitwę i post o chlebie i wodzie wspierają tych, którzy korzystają z tego opracowania.

W Księdze zamieściliśmy rysunki Jerzego Rymara. Gdyński artysta wykonał swoje prace w trakcie wychodzenia z poważnych nałogów. Doświadczył wówczas duchowego wsparcia świętego papieża Jana Pawła II. Wydaniu Księgi, którą oddajemy w ręce Czytelników, towarzyszył podobny zamysł: dzięki wspomnianemu modlitewnemu zapleczu pragniemy duchowo wspierać wszystkich, którzy z niej korzystają.

Pracę nad Wielką Księgą rozpoczęliśmy w 2013 r. w parafii ojców paulinów pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Toninie, a kończymy po ponad 5 latach w Krakowie na Skałce.

Choć nad Księgą pracowaliśmy długo i z poświęceniem, z pewnością nie udało się nam uniknąć pomyłek. To subiektywny wybór myśli z całego nauczania Ojca Świętego. Za wszelkie niedociągnięcia przepraszamy Czytelników i prosimy o wyrozumiałość.

Edukacja

1906. Nie możemy Boga zostawić za drzwiami szkolnego budynku.

1907. Praca nauczyciela i szkoły jest prawdziwie świętym obowiązkiem powierzonym im przez rodziców i rodziny.

1908. (...) szkoła nie może jedynie dostarczać młodym informacji z różnych dziedzin wiedzy; musi im także pomagać w poszukiwaniu – we właściwym kierunku – sensu życia.

1909. Świat edukacji stanowi uprzywilejowaną domenę pogłębiania inkulturacji Ewangelii.

1910. W dążeniu do doskonałości w dziedzinie przygotowania zawodowego i technicznego szkołom katolickim nigdy nie wolno zapominać, że ich ostatecznym celem jest przygotowanie młodzieży do przyjęcia, w duchu chrześcijańskiej wolności, osobistej i społecznej odpowiedzialności za wędrówkę całej ludzkości ku życiu wiecznemu.

1911. [Edukacja] (...) jest sztuką formowania osób i przekazywania im wartości, zasługujących na obronę i podawanie innym.

Egoizm

1912. Jakież to (...) słowo najczęściej pojawia się obecnie na ustach ludzi? Jakie słowo najsilniej określa ich myślenie i działanie? Jest to małe słówko: Ja! Co ja z tego będę miał? Jaką mi to przyniesie korzyść? Co mnie to obchodzi? Takie sobie zadajemy pytania. Odnoszenie wszystkiego do siebie oparowało prywatne i publiczne życie ludzi. Czyż „samourzeczywistnienie” nie jest jednym z najbardziej ulubionych i najczęściej powtarzanych słów naszego czasu? Przede wszystkim chciałbym odnaleźć samego siebie, siebie samego rozwijać.

1913. [Do młodzieży] Za egoizmem kryje się filozofia rozkoszy.

1914. [Do młodzieży] Naturalną konsekwencją krańcowego egoizmu i rozkoszy jest rozpacz, która wiedzie do filozofii nicości.

1915. Egoizm odbiera nam słuch i mowę, miłość otwiera oczy i rozszerza serce, pozwala nam wnieść nasz niepowtarzalny i niezastąpiony wkład w dzieło, które dzięki tysięcznym gestom wielu innych braci, często nieznanym i dalekich, tworzy w świecie wielką mozaikę miłości, zdolną odmienić bieg historii.

1916. Egoizm i żądza władzy to najgorsi nieprzyjaciele człowieka. W taki czy inny sposób stanowią one zawsze podłoże wszystkich konfliktów.

Macierzyństwo

3910. Należy do istoty macierzyństwa, że odnosi się ono do osoby.

3911. Matka (...) przyjmuje i nosi w sobie innego człowieka, pozwala mu wzrastać i czyni mu miejsce w swoim wnętrzu, szanując go w jego inności. Dzięki temu kobieta pojmuje i uczy innych, że ludzkie relacje są autentyczne, jeśli się otwierają na przyjęcie drugiej osoby, akceptowanej i kochanej ze względu na godność, którą nadaje jej sam fakt bycia osobą, a nie inne czynniki, jak na przykład przydatność, siła, inteligencja, uroda, zdrowie.

3912. Dziękujemy ci, kobieto-matko, która w swym łonie nosisz istotę ludzką w radości i trudzie jedyne doświadczenia, które sprawia, że stajesz się Bożym uśmiechem dla przychodzącego na świat dziecka, przewodniczką dla jego pierwszych kroków, oparciem w okresie dorastania i punktem odniesienia na dalszej drodze życia.

3913. (...) macierzyństwo jako fakt i fenomen ludzki tłumaczy się w pełni na gruncie prawdy o osobie. Macierzyństwo jest związane z osobową strukturą kobiecości oraz z osobowym wymiarem daru: „Otrzymałam mężczyznę od Pana” (Rdz 4,1). Rodzice zostają obdarowani dzieckiem przez Stwórcę. Od strony kobiety jest to w sposób szczególny związane z „bezinteresownym darem z siebie samej”. Słowa Maryi przy zwiastowaniu: „niech mi się stanie według twego słowa!” [Łk 1,38], oznaczają kobiecą gotowość do takiego daru z siebie samej i do przyjęcia nowego życia.

3914. W macierzyństwie kobiety, złączonym z ojcostwem mężczyzny, odzwierciedla się ta odwieczna tajemnica rodzenia, która jest w Bogu samym, w Bogu Trójjedynym (por. Ef 3,14–15).

3915. Macierzyństwo kobiety zostało wprowadzone w porządek tego Przymierza, jakie Bóg zawarł z człowiekiem w Jezusie Chrystusie. I odtąd za każdym razem, ilekroć macierzyństwo kobiety powtarza się w dziejach człowieka na ziemi, pozostaje ono już na zawsze w relacji do Przymierza, jakie Bóg zawarł z rodzajem ludzkim za pośrednictwem macierzyństwa Bogarodzicy.

3916. Również macierzyństwo każdej kobiety, pojęte w świetle Ewangelii, nie jest tylko „z ciała i krwi”: wyraża się w nim głębokie „wysłuchanie w słowo Boga żywego” i gotowość „zachowania” tego słowa, które jest „słowem życia wiecznego” (por. J 6,68). Przecież to właśnie narodzeni z ziemskich matek synowie i córki rodzaju ludzkiego przejmują od Syna Bożego moc, by stawać się „dziećmi Bożymi” (J 1,12). Wymiar Nowego Przymierza we krwi Chrystusa przenika ludzkie rodzicielstwo, czyniąc zeń rzeczywistość i zadanie „nowego stworzenia” (por. 2 Kor 5,17).

3917. Macierzyństwo kobiety stanowi z punktu widzenia dziejów każdego człowieka pierwszy próg, którego przejście warunkuje również „objawianie się synów Bożych” (por. Rz 8,19).

3918. „Kobieta, gdy rodzi, doznaje smutku, bo przyszła jej godzina. Gdy jednak urodzi dziecko, już nie pamięta o bólu z powodu radości, że się człowiek narodził na świat” (por. J 16,21). Słowa Chrystusa nawiązują najpierw do owych „boleści rodzenia”, które stanowią część dziedzictwa pierwotnego grzechu. Równocześnie jednak wskazują na łączność kobiecego macierzyństwa z tajemnicą paschalną.

3919. Matka już w prenatalnym okresie kształtuje nie tylko organizm dziecka, ale pośrednio całe jego człowieczeństwo. Chociaż proces ten przebiega nade wszystko od matki ku dziecku, to jednak

Radość

6561. Człowiek (...) powołany do radości (...).

6562. Radość jest w centrum Ewangelii Bożego Narodzenia.

6563. Czyż można zaprogramować radość? Czyż nie jest ona uczuciem zależnym od tego, czy w naszym życiu dzieją się rzeczy przyjemne czy też smutne? W rzeczywistości autentycznej radości chrześcijańskiej nie można ograniczyć do przelotnego uczucia. Jej podstawę stanowi miłość, którą Bóg objawił w śmierci i zmartwychwstaniu swego Syna. Ta pewność daje nam głęboką motywację, by żyć i mieć nadzieję. Święci dają swym życiem świadectwo, że można doznawać głębokiej radości również pośród cierpienia fizycznego i duchowego, kiedy jesteśmy pewni, że ogarnia nas miłość Boża.

6564. Cechą wyróżniającą chrześcijańską radość jest to, że może ona współistnieć z cierpieniem, całkowicie opiera się na miłości. W istocie Pan, który „jest blisko nas”, do tego stopnia, że staje się człowiekiem, przychodzi, by napędzić nas swą radością, radością miłości. Jedynie w ten sposób można zrozumieć pogodną radość męczenników, nawet w momencie próby, bądź uśmiech świętych miłosierdzia w obliczu cierpiących: uśmiech, który nie obraża, lecz dodaje otuchy.

6565. (...) nasza radość wypływa bardziej z tego, czym jesteśmy, niż z tego, co posiadamy, (...) los nasz nie tyle zależy od tego, co dzieje się na zewnątrz nas, ile od tego, co każdy postanawia we własnym sumieniu i podejmuje się realizować w konkretnym własnym życiu.

6566. (...) radość jest czymś wymagającym: wymaga bezinteresowności, wymaga gotowości do powtórzenia za Maryją: „Niech mi się stanie według twego słowa!” (por. Łk 1,38).

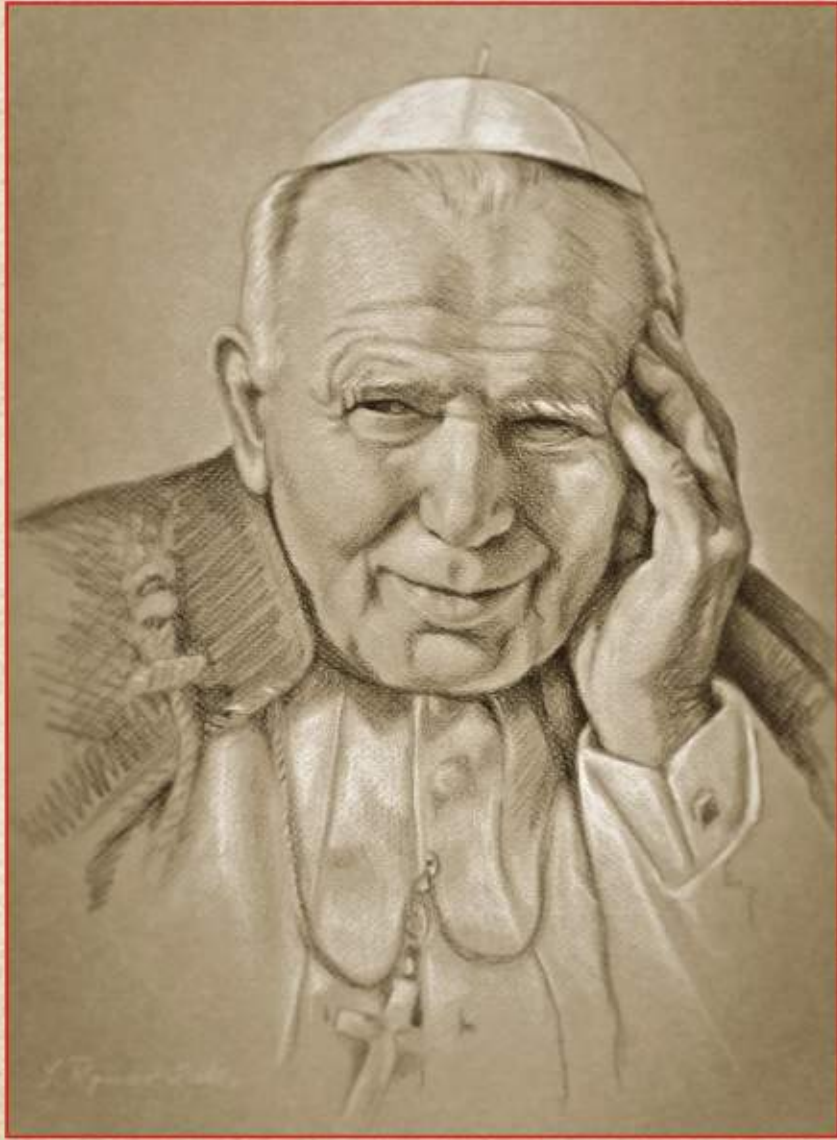
6567. Prawdziwa radość jest zdobyczą, do której nie dochodzi się bez długiej i trudnej walki.

6568. W Jezusie radość osiąga całą swoją moc, gdy kieruje się ku Ojcu. Podobnie jest z radościami, które w życiu ludzi wzbudza i podtrzymuje Duch Święty: ukryta w nich żywotność kieruje ludzi ku miłości przepelnionej wdzięcznością wobec Ojca. Każda prawdziwa radość zwraca się ostatecznie do Ojca.

6569. Tam, gdzie jest radość, która wypływa z dobra, tam jest miłość. I tylko tam, gdzie jest miłość, jest radość pochodząca z dobra. Księga Rodzaju od swoich pierwszych rozdziałów ukazuje nam Boga, który jest Miłością (choć tym wyrażeniem posłużył się wiele później św. Jan). Jest On miłością, ponieważ raduje się z dobra [por. Rdz 1,4.10.12.18.21.25.31]. Stworzenie jest zatem równocześnie prawdziwym obdarowaniem: tam, gdzie jest miłość, tam jest dar.

Rady ewangeliczne

6570. Ewangeliczne rady czystości, ubóstwa i posłuszeństwa stanowią w ekonomii odkupienia najbardziej radykalne środki przetworzenia stosunku do „świata” w sercu ludzkim: do świata zewnętrznego i do własnego „ja”, które poniekąd jest centralną częścią „świata” w znaczeniu biblijnym, jeśli w nim bierze początek to, co „nie pochodzi od Ojca”.

Wartości

8012. (...) w trosce o przyszłość społeczeństwa i rozwój zdrowej demokracji trzeba pilnie odkryć na nowo istnienie wartości ludzkich i moralnych, należących do samej istoty i natury człowieka, które wynikają z prawdy o człowieku oraz wyrażają i chronią godność osoby: wartości zatem, których żadna jednostka, żadna większość ani żadne państwo nie mogą tworzyć, zmieniać ani niszczyć, ale które winny uznać, szanować i umacniać.

8013. Człowiek nie znajduje prawdziwych wartości zamykając się w sobie, ale otwierając się i poszukując ich także w wymiarach transcendentnych wobec niego samego. Jest to konieczny warunek, który każdy musi spełnić, aby stać się sobą i wzrastać jako osoba dorosła i dojrzała.

8014. Człowiek żyje równocześnie w świecie wartości materialnych i w świecie wartości duchowych. (...) Wolno rozważać oddzielnie dobra materialne i dobra duchowe po to, żeby lepiej zrozumieć, iż w człowieku są one nierozłączne, oraz żeby łatwiej dostrzec, że wszelkie zagrożenia praw człowieka, czy to w zakresie dóbr materialnych, czy to w zakresie dóbr duchowych, jest niebezpieczne dla pokoju, gdyż dosięga człowieka w jego integralnej całości.

8015. Wyniesienie wartości moralnych jest fundamentalnym wkładem do prawdziwego postępu społecznego.

8016. Żadne państwo nie ma prawa sprzeciwiać się moralnym wartościom, które są zakorzenione w samej naturze człowieka. Takie wartości są cennym dziedzictwem cywilizacji. Jeżeli społeczeństwo zaczyna odmawiać wartości jakiejś jednostce lub też podporządkowywać ludzką osobę pragmatycznym czy utylitarystycznym pragnieniom, to zaczyna niszczyć osłony, które strzegą fundamentalnych wartości samego społeczeństwa.

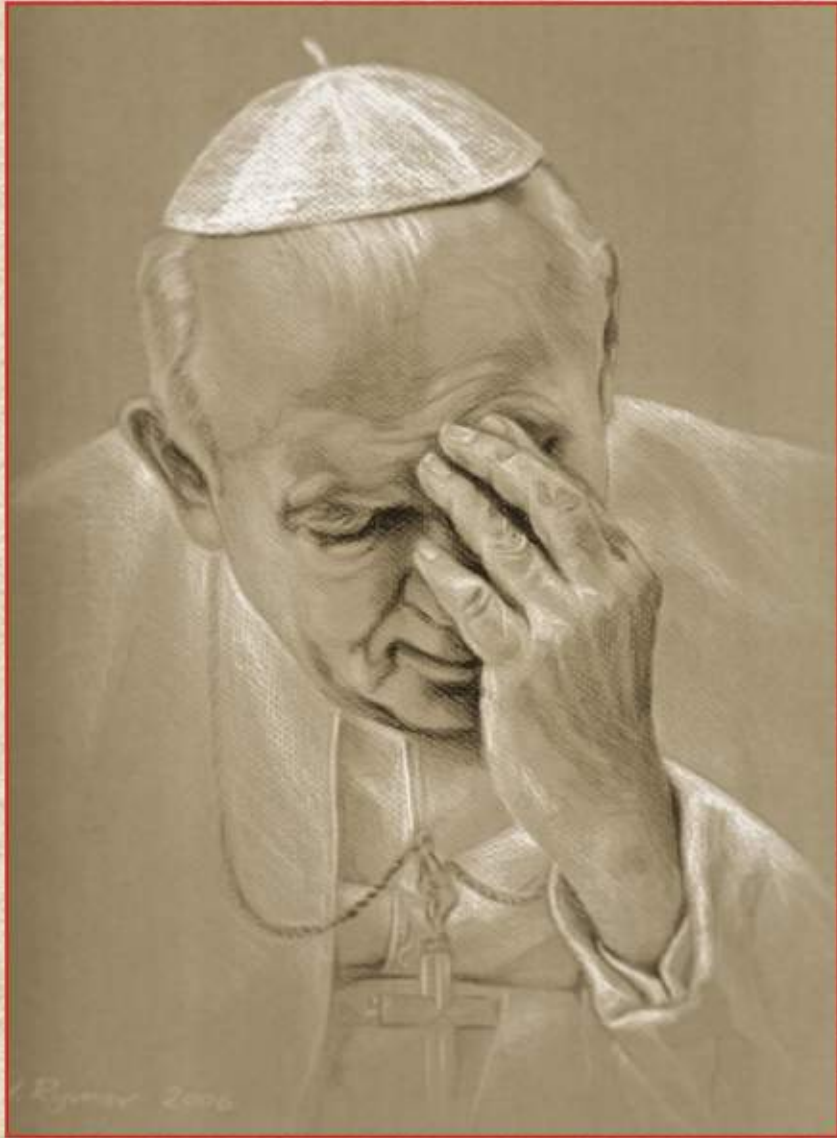
8017. Człowiek tam, gdzie przestaje szukać oparcia w wartości wobec siebie transcendentnej, ponosi ryzyko, że stanie się ofiarą nieograniczonej samowoli władzy i pseudoabsolutów, które go zniszczą.

8018. (...) bez wartości nie może istnieć prawdziwa wolność ani prawdziwa demokracja. Do wartości fundamentalnych należy szacunek dla ludzkiego życia, dla praw i godności człowieka, a także praw i godności narodów.

8019. Bez trwałego zakorzenienia w (...) wartościach życie jest niczym szeroko rozgałęzione drzewo, które w chwili próby, gdy uderzy w nie wichur, łatwo może się zachwiać i przewrócić.

8020. Wierność korzeniom nie oznacza mechanicznego kopiowania wzorów z przeszłości. Wierność korzeniom jest zawsze twórcza, gotowa do pójścia w głąb, otwarta na nowe wyzwania, wrażliwa na „znaki czasu”. Wyraża się ona także w trosce o rozwój rodzimej kultury, w której wątek chrześcijański obecny był od samego początku. Wierność korzeniom oznacza nade wszystko umiejętność budowania organicznej więzi między odwiecznymi wartościami, które tyle razy sprawdziły się w historii, a wyzwaniami świata współczesnego, między wiarą a kulturą, między Ewangelią a życiem.

8021. Prymat wartości duchowych określa właściwe znaczenie i sposób, w jaki należy używać dóbr ziemskich, materialnych i dlatego leży u podstaw sprawiedliwego pokoju. Z drugiej strony prymat

Noty bibliograficzne

SKRÓTY:

Hom. – Homilia

Przem. – Przemówienie

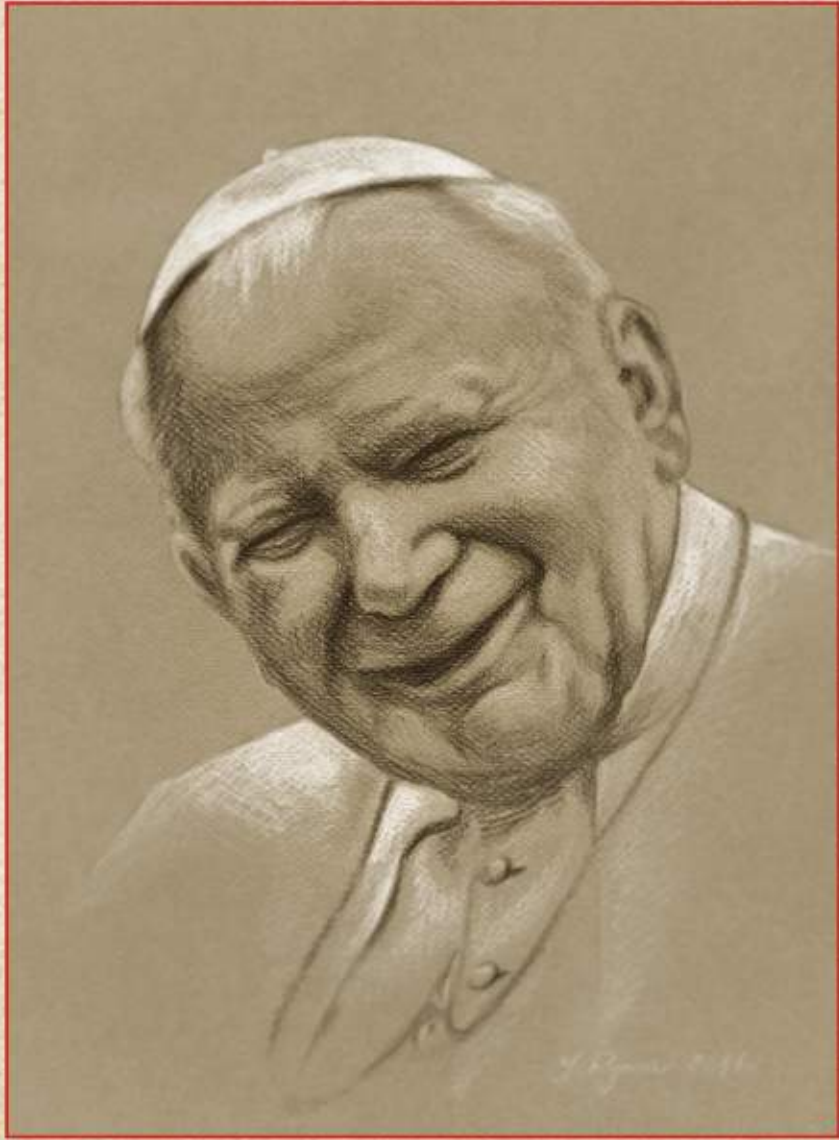
Kat. – Katechezy

N.m.mar. – Niedzielną modlitwa maryjna

Rozw. – Rozważanie

Przes. – Przesłanie

1. *Centesimus annus*, Rzym, 1991 r., 39.
2. *Evangelium vitae*, Rzym, 1995 r., 13.
3. jw., 16.
4. jw.
5. jw., 18.
6. jw., 20.
7. jw.
8. jw., 58.
9. jw.
10. jw.
11. jw., 59.
12. jw.
13. jw.
14. jw., 70.
15. jw., 71.
16. jw., 72.
17. jw.
18. jw.
19. jw., 73.
20. List *Il recente concistoro*, Watykan, 19 V 1991 r.
21. jw.
22. Orędzie *Urbí et Orbi* na Wielkanoc – 1981 r., 6.
23. Hom. w czasie Mszy św. odprawionej na lotnisku wojskowym, Radom, 4 VI 1991 r., 6.
24. jw., 6.
25. Hom. podczas Mszy św. na stadionie Akademii Wychowania Fizycznego im. Manuela Fajardo, Santa Clara, 22 I 1998 r., 3.
26. N.m.mar., Warszawa, 9 VI 1991 r.
27. Hom. wygłoszona podczas Mszy św. celebrowanej w bazylice, Paray-le-Monial, 5 X 1986 r., 6.
28. N.m.mar., Watykan, 17 IV 1994 r.
29. Hom. podczas Mszy św. dla rodzin, Cebu, 19 II 1981 r., 6.
30. N.m.mar., Watykan, 21 IX 1980 r.
31. jw., 5 IV 1981 r.
32. Przem. do Kolegium Kardynałów i Kurii Rzymskiej, Rzym, 22 XII 1979 r., 9.
33. Przem. podczas spotkania z młodzieżą, Vancouver, 18 IX 1984 r., 5.
34. Hom. podczas Mszy św. na placu przed sanktuarium, Máriapócs, 18 VIII 1991 r., 6.
35. Orędzie na Światowy Dzień Pokoju – 1996 r., 2.
36. Przem. podczas spotkania z mieszkańcami miasta, Münster, 1 V 1987 r., 5.
37. N.m.mar., Liechtenstein, 8 IX 1985 r.
38. Kat. okolicznościowe, Rzym, 16 II 2000 r., 2.
39. jw., 3.
40. Hom. podczas Mszy św. w bazylice Zwiastowania, Nazaret, 25 III 2000 r., 4.
41. List *En 1246, Votre Lointain* do biskupa Liège Alberta Houssiau, Watykan, 28 V 1996 r., 5.
42. List *Mane nobiscum Domine*, 7 X 2004 r., 18.
43. Orędzie na Światowy Dzień Młodzieży – 2002 r., 4.
44. jw., 2005 r., 5.
45. Orędzie na Światowy Dzień Modlitw o Powołania – 2004 r., 3.
46. Modlitwa podczas nocnej adoracji Najświętszego Sakramentu, Madryt, 31 X 1982 r.
47. Kat. okolicznościowe, Rzym, 29 XI 1978 r., 1.
48. jw., 5.
49. jw., 13 XII 1978 r., 1.
50. jw., 2.
51. jw., 3.
52. jw.
53. Hom. w czasie Mszy św. beatyfikacyjnej Anieli Salawy, Kraków, 13 VIII 1991 r., 2.
54. N.m.mar., Watykan, 3 XII 1978 r.
55. jw., 30 XI 1980 r.
56. jw., 9 XII 1979 r.
57. jw., 9 XII 1984 r.
58. jw., 15 XII 1985 r.
59. jw., 24 XII 1995 r.
60. jw., 28 XI 1982 r.

Indeks do sentencji

A

- Aborcja** – 1–37, 103, 864, 1132, 1924, 3429, 4886, 5190, 6344, 8589, 8761, 8762, 8850
- Abraham** – 38–40, 503, 2781, 2806, 4090–4092, 4098, 4150, 4212, 4214, 4377, 4411, 4412, 5512
- Adam** – 275, 1463, 7790
- Adoracja** – 41–46, 93, 2031, 2063, 3040, 4114, 4494, 7662, 7724
- Adwent** – 47–62, 397, 812, 931, 3350, 4151, 5987, 8505
- Afryka** – 63–77
- AIDS** – 78–82
- Akceptacja** – 1063, 1473, 2296, 4634, 4715, 5327, 5331, 5605, 5757, 6586, 6960, 7359, 8117, 8324
- Aktor** – 5843, 7494, 7537
- Aktywizm** – 799, 2895, 7114
- Altruizm** – 1533, 3921, 4565, 5338, 6215
- Ambicja** – 356, 501, 3512, 4965, 7236, 7393, 7733
- „Amen”** – 2046, 5025, 7433, 8195
- Ameryka** – 83–91, 2410, 3337, 7959
- Anioł** – 92–98, 1454, 4152, 4280, 8704
- Anioł Pański** – 97–102
- Anonimowość** – 1432, 1541, 2900, 3338, 6662, 6726, 8116, 8902
- Antykoncepcja** – 2, 3, 103–107, 1132, 8761
- Apel Tasnogórski** – 108–112
- Apostolstwo** – 113–126, 131, 171, 651, 1004, 1038, 1043, 1241, 1869, 1905, 1970, 2386, 2421, 2842, 2890, 2947, 3043, 3162, 3239, 4954, 5030, 5031, 5049, 5490, 5499, 6021, 6024, 6692, 6718, 7105, 7510, 7605, 7914, 8533, 8864, 8927, 8938, 8958, 8972, 9003
- Apostołowie** – 158, 193, 197, 621, 1757, 1787, 1984, 2032, 3552, 3585, 4108, 4116, 4153, 4154, 5508, 5509, 5515, 5516, 5524, 5526, 5532, 6718, 7054, 7056, 8738
- święty Jan apostoł** – 127–129, 2031, 2048, 4108, 4289, 4355, 4402, 4420, 8700
- święty Paweł apostoł** – 130, 131, 139, 142, 929, 3276, 6966
- święty Piotr apostoł** – 132–139, 143, 790, 1988, 3276, 3314, 3486, 3571, 4580, 5481, 5486, 6966, 8098, 8207, 8700
- święty Tomasz apostoł** – 140, 141, 2064
- Arcydzieło** – 4155, 4228, 4296, 7639, 8008
- Areopag** – 7435, 7484, 7487
- Arka Przymierza** – 1189, 4156, 4157, 4293
- Artysta** – 144–149
- Asceza** – 1412, 3036, 5825, 5946, 7679, 8952

- Ateizm** – 150–156, 2565, 3339, 3895, 5355, 6581
- Autentyczność / Autentyzm** – 1041, 1070, 1606, 2348, 3038, 4589, 4599, 4621, 4633, 4657, 7469, 7525, 7527, 7670, 7686, 8837
- Autonomia** – 3789, 7272, 8000, 8554
- Autorytet** – 190, 6232, 7190, 8022, 8545
- Azja** – 157–159

B

- Batwochwalstwo** – 44, 152, 160–163, 417, 470, 1557, 3228, 3878, 4831, 5191, 5891, 6247, 6467, 6574, 6727, 7066, 8982
- Bezczynność / Bierność** – 965, 991, 1226, 2354, 2367, 4525, 4950, 5114, 5127, 5850, 7606, 8329
- Bezinteresowność** – 418, 1225, 1250, 1572, 3546, 3952, 4581, 4585, 4592, 4657, 4662, 5341, 6566, 6620, 6623, 7152, 8576, 8977, 9041
- Beznadzieja** – 1062, 2816, 5131, 7581
- Bezpieczeństwo** – 543, 4012, 5444, 8216, 8481
- Bezrobocie** – 164–169, 6105, 6106, 6122
- Bierzmowanie** – 170–173, 2441, 7009, 7013, 7509, 8095
- Biologia** – 6613, 8856
- Biskup** – 174–218, 2720, 2742, 2859, 2877, 2911, 2952, 3046, 3414, 3533, 3588, 4579, 5532, 7631, 9022
- Bliźni / Drugi człowiek** – 111, 219–235, 244, 245, 349, 419, 449, 458, 527, 529, 550, 620, 669, 692, 870, 877, 906, 949, 1071, 1111, 1114, 1139, 1262, 1291, 1294, 1296, 1304, 1396, 1399, 1401, 1404, 1436, 1476, 1483, 1543, 1544, 1578, 1596, 1628, 1669, 1689, 1723, 1902, 1990, 2070, 2088, 2115, 2134, 2163, 2164, 2443, 2483, 2530, 2547, 2552, 2555, 2558, 2574, 2715, 2717, 2918, 2988, 2999, 3043, 3211, 3479, 3637, 3674, 3703, 3763, 3772, 4369, 4480, 4512, 4521, 4524, 4525, 4535, 4548, 4554, 4571, 4581–4585, 4634, 4637, 4649, 4656, 4680, 4688, 4690, 4695, 4698, 4701, 4712, 4779, 4832, 4833, 4969, 5077, 5249, 5268, 5292, 5307, 5354, 5413, 5437, 5438, 5601, 5602, 5659, 5693, 5798, 5882, 5925, 6070, 6088, 6094, 6107, 6118, 6135, 6163, 6215, 6327, 6357, 6359, 6360, 6362, 6373, 6379, 6503, 6508, 6511–6514, 6533, 6586, 6830, 6982, 7031, 7132, 7151, 7172, 7238, 7240, 7242, 7251, 7434, 7507, 7613, 7919, 8282, 8305, 8349, 8353, 8354, 8355, 8404, 8420, 8491, 8493, 8607, 8612, 8613, 8620, 8621, 8643, 8786, 8857, 8858, 8897, 8968, 8973, 9093